

VELITEL

A MASKOVÁNÍ POCHODU

V teorii vojenského umění jsme došli k uznávanému názoru, že **nejčastější bojovou činností budou pochody**. Budou předcházet střetnutí nebo sražení, ale po jeho skončení také v něm začínat ať již ve směru k frontě, podél fronty nebo někdy i z fronty.

Proto také nepřítel zaměří pozornost právě na pochoduující vojska s cílem rozbit hlavní síly protivníka a zastavit jeho postup, nebo alespoň zdržet a způsobit mu maximální ztráty a tak si již před vlastním sražením připravit výhodné podmínky k dosažení vítězství.

Proto zase my zaměříme pozornost na maximální utajení pochodů, čehož dosáhneme **celým komplexem maskovacích opatření, hlavně pak na operačním stupni**.

Demaskující příznaky vojsk na pochodu

Nejprve se zmíním krátce o demaskujících příznacích vůbec.

Zjištění a průzkum jakéhokoli objektu umožňují jeho demaskující příznaky. Demaskující příznaky (podle Žen-2-5, čl. 6) jsou ty vlastnosti objektů (předmětů), kterými se liší od okolí, které je činí nápadným a jsou pro ně charakteristické.

Všechny demaskující příznaky můžeme rozdělit do dvou velkých skupin:

- příznaky vnějšího vzhledu,
- příznaky činnosti a stop po činnosti.

Demaskující příznaky vnějšího vzhledu bodových cílů:

— tvarový, rozměrový, barevný a jasný kontrast objektů vůči pozadí,

— stíny objektů vlastní i vržené,

— schopnost odrážet nebo vyzařovat záření neviditelné části spektra, které ve vztahu k okolnímu terénu umožňuje při použití různých druhů průzkumných prostředků určit předmět.

Demaskující příznaky činnosti a stop po činnosti:

— přesuny útvarů, jednotek, bojové a dopravní techniky — proudy vozidel,

— zvýšený prach hlavně ve dne a světelná nekázeň v noci,

— ohně, hluk a dým,

— zvýšený provoz rádiových stanic (pořádkové služby),

— aktivní PVO,

— průzkum a úprava na komunikacích a komunikačních objektech (úprava objížďek, zvyšování únosnosti mostů, pohyb a činnost ženijní techniky v nebezpečných prostorech — kolem mostů, v soutěskách, lesních masívech apod.), rozmisťování popřípadě zesilování pořádkové služby,

— stopy po technice i pěších jednotkách,

— soustředění většího počtu techniky v určitém prostoru s charakteristickou činností pro malou, velkou zastávku, či odpocínek (ošetřování, opravy a doplňování techniky, vaření a výdej stravy, pohyb spojek na motocyklech, postavené stany apod.),

— nahromadění techniky na přechodech přes vodní toky, soutěsky, větší osady, stoupání,

- kuželovité stopy po výstřelech na zemi před ústím hlavní děl,
- vymýcený prostor, zbytky stavebního materiálu a jiné.

Pochodový proud útvaru je již tak dlouhý, že jej nelze na komunikaci skrýt z velmi prostého důvodu — totiž $\frac{1}{2}$ až $\frac{2}{3}$ komunikací vedou otevřeným terénem (mimo lesy), a proto proud dlouhý 20—30—40 km lze snadno zjistit zrakem i fotografováním.

Několikanásobně pak tento demaskující příznak vzroste při přesunu celého svazku, kdy takto dlouhé proudy pochodu nejen za sebou, ale i na několika osách vedle sebe vzdálených jen 3—5 km od sebe.

Pochodový proud raketového útvaru je sice značně kratší, ale charakteristický rozměr a tvar odpalovacích zařízení zcela „nahradí“ délku proudu. K tomu přistupuje i množství speciální bojové a dopravní techniky, která značně pomáhá k demaskování.

Pochodový proud VS útvaru i svazku také nedosahuje délky pochodového útvaru, ale svým vysokým nasycením speciálních aut, hlavně pak spojovacích prostředků, jednoznačně ukazuje, že jde o VS.

V těchto případech můžeme tedy úspěšně dezorientovat nepřítele jen klamnými pochody.

OPATŘENÍ VELITELE A ŠTÁBU K MASKOVÁNÍ POCHODU

Předpis Žen-2-5 rozděluje maskování do několika skupin, z nich nejdůležitější jsou:

- skrývání, tj. odstranění nebo zeslabení demaskujících příznaků (pasivní opatření),

- klamání, tj. činnost k oklamání nepřítele o skutečné činnosti vlastních vojsk.

Víme, že velitel svazku téměř vždy a nižší stupeň vždy budou výkonnými orgány v oblasti klamání, které bude součástí operačního maskování. Proto se v této části zaměřím na možná opatření v oblasti skrývání.

Pod pojmem „opatření ke skrytí pochodu svazku (útvaru)“ nevidím jen „vlastní pochod“, ale celou řadu opatření, organizovaných v kratší či delší době před zahájením pochodu a i po jeho skončení. Proto jsem možná opatření rozdělil do tří skupin:

- opatření do období před zahájením přesunu,
- opatření během přesunu,
- opatření po přesunu.

OPATŘENÍ DO OBDOBÍ PŘED ZAHÁJENÍM POCHODU

Vycházím z toho, že maskování je důležitý prvek zabezpečení bojové činnosti, který zabezpečují všechny druhy vojsk a organizují velitelé všech stupňů. Proto účinného maskování nedosáhneme jen jednorázovými opatřeními (zahrnutými v rozhodnutí velitele nebo v bojovém nařízení pro maskování, popřípadě v předběžném nařízení), ale je to dlouhodobý proces, při kterém se školí velitelé i štáby, cvičí vojska a všichni se učí potřebným návykům k dodržování maskovací kázně. Ze zvláště návyky v dodržování maskovací kázně v naší armádě nejsou na žádoucí výši, ukazuje většina VŠC nebo taktických cvičení s vojsky na všech stupních.

Proto do tohoto období zahrnuji nejen opatření uskutečňovaná těsně před pochodem, ale i opatření cvičená již v míru a v delší přestávce v boji. Mohou to být tato opatření:

Školení velitelů všech stupňů o demaskujících příznacích, opatřeních k jejich odstranění a průzkumných prostředcích nepřítele. Vycházím z vlastních zkušeností a poznatků jiných velitelů, že tuto tematiku sami v rámci velitelských a metodických shromáždění málo školí, protože maskování nevěnují potřebnou pozornost. Proto také opatření zahrnutá do rozhodnutí velitelů a nařízení pro maskování jsou formální a „jen aby tam něco bylo“. Zaměstnání na tuto tematiku bývají též špatně materiálně a technicky zajištěna a zvrhnou se pak na suché předčítání a memorování článků předpisů místo konkrétní organizace a opatření, nutných k maskování.

Toto se pochopitelně přenáší do vojsk, která taktéž tyto otázky buď vůbec neprocvičují, nebo procvičují jen jako okrajové. Závěr z takového výcviku je jednoznačný. Vojska neznají maskovací opatření, a proto nejsou ani přesvědčena o nutnosti takového opatření při přesunu dodržovat. Z toho pak plynou všechny projevy maskovací nekázně, jako např. různá ohniště, vozidla zastavena pár metrů od skrytu, chození mimo cesty, rozsvěcování světlometů v noci a další.

Domnívám se, že i na vojenských školách při školení velitelských kádří je tato

otázka značně opomíjena. Několik základních přednášek v taktice ženijního vojska nestačí. Tento problém musíme věnovat stálou pozornost, abychom získali potřebné dovednosti a upevnili návyky. Bohužel v žádném taktickém cvičení se tyto otázky neprojevují ani jako dílčí, natož pak jako ucelený problém k řešení.

Příprava, výroba a údržba maskovacích materiálů a přirozených i umělých masek

Tento problém úzce souvisí a navazuje na předchozí. V příčinách nedostatků mají společného jmenovatele — podceňování důležitosti maskování.

Jednotky a útvary nemají připraveny a ve správném stavu udržovány hlavně umělé a normované masky, takže vojska s nimi neumějí zacházet. Mnohde nemají (ztratili nebo rozlámali) ani ženijní nářadí ke zhotovení přirozených masek nebo instalování masek normovaných (např. sekery, krumpáče, rýče, lopatky, pily atd.). S takto „připravenými a udržovanými“ prostředky mohou pochopitelně těžko maskovat jakýkoli objekt, když nemají čím seknout, kopnout nebo přefíz-
nout.

Včas a správně provedené deformační nátlak a jejich údržba

je další opatření ke zvýšení maskovacích opatření.

Zde upozorňuji na správnost těchto nátlaků a v dalším pak jejich údržbu. Nedodávám se, že v zimě bude jezdit někdo s letními skvrnami a opačně. Problémem však zůstává údržba správných nátlaků.

Správně připravená a v dobrém technickém stavu udržovaná bojová technika a dopravní prostředky

Cílem tohoto opatření je, aby během přesunu nedocházelo k častým poruchám a poškozením, protože stojící vozidla na komunikaci jsou pro letce neklamným důkazem, že po dané komunikaci pochodovala vojska.

S tímto souvisí dobře organizovaná tanková automobilní technická základna tak, aby poškozené vozidlo rychle odtáhla do skrytu a tam opravila.

Dobře organizovaná, vycvičená a náročná pořádková služba je jedním ze základních předpokladů utajení přesunu. Toto patří taktéž mezi dlouhodobé úkoly a je jen politováníhodné, že ani naše nejvyšší orgány tomuto prostředku velitele nevěnují patřičnou pozornost. Základní

nedostatek vidím v tom, že nejsou vytvořeny na žádném stupni organické jednotky, nebo jen malé, které by mohly aspoň z větší části úkoly pořádkové služby plnit. V orgánech by měli být lidé rozhodní, iniciativní, dobře vycvičení. Jsem toho názoru, že příslušníci i předurčeného praporu do pořádkové služby divize nemohou tyto náročné úkoly beze zbytku plnit. Ti stačí tak na regulaci pohybu, ale ne na plnění funkce pořádkového orgánu v celém slova smyslu.

Toto nám jasně vyplyne, rozebereme-li článek 1 předpisu Oper-51-2, kde se píše: „Pořádková služba je důležitý a trvalý prvek velení vojskům. Zahrnuje opatření velitelů a štábů všech stupňů, všech druhů vojsk v týlu, nutná k udržení všeobecného pořádku, k regulaci pohybu, ke kontrole utajení, maskování a rozptýlení vojsk v prostorech rozmístění mimo boj, při přesunech, při rozvinování a při vedení boje a operace.“

Z toho také vyplývá jeden z hlavních úkolů pořádkové služby (Oper-51-2 čl. 2): „Kontrolovat plnění nařízení o maskování, utajení, rozptýlení a dodržování protiatomových, protichemických a protipožárních opatření v prostorech rozmístění, za bojové činnosti, za pohybu vojsk a odstraňovat nedostatky energickými zákroky proti rušitelům nařízených opatření.“

Na otázku, zda jen tyto úkoly (mimo jiné) může plnit nevycvičený orgán, nemusíme odpovídat.

Rozhodnost a přítom slušnost orgánů pořádkové služby chci zdůraznit proto, že maskovací kázeň nenarušují jen vojáci základní služby, ale i vojáci z povolání a mnohdy i vysocí funkcionáři ať už osobně, nebo jejich řidiči. Narušovat maskovací kázeň nemá podle mého názoru právo nikdo.

Pečlivé vyhodnocení terénu, podle situace a možnosti vyhledání neprašných os přesunu s doprovodnými porosty, porostlých prostorů zastávek a odpočinků

Na tomto úkolu se podílí velitel se svým štábem, hlavně pak s ženijním náčelníkem. Cílem těchto opatření je pokud možno předem vyloučit alespoň některé demaskující příznaky a tak utajit přesun. Pokud pásmo přesunu dovolí, vyhledá ŽiV s operačním oddělením více os, než kolik divize k přesunu bude potřebovat, např. místo tří os celkem pět. Zbývající dvě může velitel použít ke klamání nepřítele o skutečném přesunu.

Této činnosti musí velitel a štáb věnovat velkou pozornost. Jak totiž ukazují

doposud zkušenosti z VŠC a ze cvičení s vojsky, rozhodujícím měřítkem (ne-li dokonce jediným) pro volbu os přesunu je kapacita komunikací (šířka, stav, povrch vozovky, komunikační objekty aj.). Zde se v praxi projevují nedostatky mírového výcviku, kdy se tyto otázky přehlížejí a necvičí.

Pokud mám zkušenosti z výuky na vojenských školách, ani tyto se těmito problémy nezabývají. Proto již zde toto školení velitelských kádří má svou negativní úlohu i pro budoucí zařazení na funkce. Jsem toho názoru, že tyto problémy by bylo nejvýš nutné do těchto školení zapracovat.

Průzkum os, úprava a zesilování komunikací a ženijních objektů, vysílání pořádkové služby a jiných sil a prostředků k zabezpečení přesunu musí velitel se štábem organizovat tak, aby předem nepřátelský průzkum nezjistil tyto příznaky přesunu. K tomu využívá noci, mlhy nebo jinak snížené viditelnosti, nebo opatřeními těsně před přesunem nebo po odletu nepřátelských průzkumných letounů, vysláním orgánů pořádkové služby po částech a ne na celou osu, opatřeními i na klamných osách apod. Všechna tato opatření (i na klamných osách) musí štáb velitel předem splánovat, jednotkám na klamných osách neříkáme, že jde o klamnou činnost, ale vydáme jim úkoly jako pro úpravu objížděk apod. Tak zabezpečíme utajení i možnost předčasného prozrazení z naší strany. Při přijetí rozhodnutí k přesunu **správnou volbou sestavy** a při vydávání nařízení k zabezpečení bojové činnosti **v pokynech pro maskování**:

Pochodovou sestavu musí velitel volit tak, aby nepřítel nemohl vést pozemní průzkum přesunující se divize (pluku), a i po zlištění přesunu nemohl jednoznačně odhalit náš záměr. Toho dosáhneme tím, že např. na klamně osy přesunu vyšle PzS a část sil, např. zesílený prapor z pluku, který se přesunuje na zádi hlavních sil divize. Tomuto praporu však nestanoví úkol „klamat“, ale jako boční zajištění nedovolit nepříteli provést průzkum hlavních sil divize (z hlediska utajení).

V pokynech pro maskování pak vytyčí nejen obecné úkoly, ale hlavně konkrétní, které budou různé podle různých situací a podmínek pochodu.

Obě tyto části se musí doplňovat a nesmějí předem vyrazit zamýšlenou činnost.

OPATŘENÍ BĚHEM PŘESUNU

Provoz na rádiových stanicích omezit na nejmenší míru a maximálně používat linkové spojení, pohyblivá pojítka a síť pořádkové služby, zvláště pak při přibližování k čáře zasazení.

Nedovolit rozdělovat ohně a na minimum snížit používání trhavin zvláště pak v noci. Při použití trhavin na hlavních osách přesunu použít tyto i na klamných (třeba bez místního účelu) k upoutání pozornosti nepřítel.

Dbát a kontrolovat využívání všech maskovacích prostředků, hlavně pak přirozených. Pokud situace dovolí, na dobu vzdušného průzkumu zastavit pochodový proud ve výhodném skrytu a pokračovat po odletu letadel. Proudů na klamných osách nezastavovat, ale naopak, snažit se na ně upoutat pozornost nepřátelského průzkumu.

Nedovolit, aby poškozená technika zůstala mimo skryt nebo nezamaskovaná.

Při její opravě dosáhnout maximální, hlavně světelné kázně.

Kontrolovat a dosáhnout **maximální ukázněnosti všech vojáků** při dodržování nařízení pro maskování. Zde jde hlavně zamezit rozdělování ohňů, neskrýtemu kouření, používání různých svítilen a světlometů. Na klamně ose (pozor na věrohodnost) pak zase můžeme organizovat „neukázněný proud“.

Kontrolovat a dbát na **správný výkon pořádkové služby**. Tuto kontrolu musí velitel a štáb organizovat hlavně v noci, která unavuje vojska a v důsledku pocitu jí skýtanou maskovací ochranou svádí k poklesu bdělosti, ostražitosti a kázně vůbec.

OPATŘENÍ PO POCHODU

Celá činnost a námaha velitele, štábu vojsk a vůbec před pochodem a při pochodu by byla marná, kdyby nebyla dovedena do konce — do prostoru rozmístění (čára zasazení). A dovedena do konce bude úspěšně tehdy, když svazek zaujme nový prostor rozmístění (čáru zasazení) utajeně a nepozorovaně.

V této fázi přesunu si musí velitel a štáb uvědomit, že vzhledem ke vzdálenosti od nepřítel působí do tohoto prostoru všechny průzkumné prostředky nepřítel. Intenzita maskovacích opatření zde musí být proto největší. Dále si musí uvědomit, že nyní začnou působit různé ztěžující faktory, jako únava, nevyspání, otupělost, snaha rychle „to dokončit“ a jít spát aj. Zde pak vystupuje do popředí kontrola, umění povzbudit vojáky dobrým

slovem — hlavně osobním příkladem a zabezpečením jejich potřeb — jídla, pití, kouření aj.

Vzhledem k možnosti působení průzkumných prostředků nepřítelů se domnívám, že jsou potřebná tato základní opatření k maskování:

Pochod zakončit se skrytím a zamaskováním do svítání.

Opozdlá vozidla ponechat na ose ve skrytu nebo zamaskovaná, podle situace přisunout po vozidlech, skupinkách nebo až v noci. Při vytváření klamného prostoru naopak dokončovat přesun za svítání a opozdlá vozidla nechat dojíždět.

Včas vydat pokyny pro maskování jednotek zaujímajících prostor rozmístění.

Ty musí zpracovat velitel operací oddělení v součinnosti s ženijním náčelníkem, ve kterých řeší např.: opatření k odstranění stop o přítomnosti vojsk v prostoru s důrazem na příjezdovou a výjezdovou cestu (setřít nebo „vytvořit“), skrytí charakteristických příznaků činnosti vojsk (pohyb, kouř aj.), využití opuštěných masek, zajištění určitých ženijních příprav před příjezdem hlavních sil divize (rekognoskační skupina), způsob včasného seznámení velitelů s terénem a možnostmi maskování. Hlavně pak vydaná nařízení dodržovat a kontrolovat.

—☆—

Důležitou úlohu v zabezpečení bojové činnosti vojsk hraje též maskování. Bude spočívat v zamaskování vojsk jak v prostorech soustředění (velké zastávky), tak i za přesunu. Pokud to situace dovolí, budeme přesuny uskutečňovat hlavně v noci a za nepříznivých povětrnostních podmínek. Jinak musíme vojska přesunovat podle potřeby za jakékoli situace a počasí bez ohledu, zda je pro maskování pochodu příznivá, či ne a za aktivního průzkumu nepřítelů nad celým naším územím. **Proto životní nutnost maskování přesunů je nabitelná.**

Ukázal jsem, jaká opatření mají velitelé a štáby uskutečnit v jednotlivých obdobích. Přitom sleduji zásadu, aby tato maskovací opatření nebyla náročná na použití sil a prostředků, aby nebyla složitá, ale současně aby nebyla samoúčelná a abychom je mohli v kterémkoliv období bojové činnosti podle vývoje situace měnit. Z toho nám vyplynulo, že velitel divize (pluku) by měl všechna maskovací opatření v prostorech soustředění a za přesunu zabezpečit jen svými vlastními prostředky a silami. Došel jsem k názoru, že maskování a v některých případech i klamání na stupni divize mohou provádět všechny druhy vojsk. Bude však velmi obtížné v rámci svazku uskutečňovat složitá maskovací opatření. Proto se domnívám, že ženijní prapor divize by měl v rámci svazku zabezpečit jen taková maskovací opatření, **která by předně zastírala činnost** a výjimečně podle sil a prostředků klamala protivníka o jejich činnosti podle rozhodnutí velitele divize (armády).

Chtěl jsem ukázat, co bychom měli od velitelů a štábů všech stupňů při organizaci, plánování a řízení přesunů minimálně žádat. Je pravda, že velitelé a štáby musí přijímat svá rozhodnutí v krátkých časových lhůtách, a proto projevují snahu řešit jen ty nejpodstatnější úkoly, mezi které opatření k zabezpečení vojsk maskováním nepočítají.

Domnívám se, že zanedbávat maskování vojsk v prostorech soustředění a za přesunu znamená dát možnost nepřátelskému pozemnímu i vzdušnému průzkumu získat důležité zprávy o našich jednotkách a tak mu umožnit odhalit zámysl činnosti našich jednotek. Tím ztrácíme jeden z důležitých faktorů k dosažení vítězství — překvapení.